Ibsa Suuratu An-Naaziâ€™aat-Kutaa 1

Description

Qiyaamaan haqa wali galaa hin jijjiramne keessaa isa tokkoodha. Zulmii ykn cunqursaa addunyaa keessatti bakka adda addaatti raawwatamu yommuu arginu, hidda sammuu keenya jalaa yaanni kuni ni xiixa, â€œGuyyaa dhadachi haqummaa itti dhaabbatu jiraachu qaba. Zaalimni harâ€™a dachii badiin balleessu Guyyaan adabbii isaaf malu itti argatu jiraachun dirqama.â€• Suuratu An-Naaziâ€™at dhugaa wali galaa (Universal Truth) kana ifatti baasti. Hogganaa zaalimota kan taâ€™e Firaâ€™awna ibsuun dhadachi haqummaa dirqamaan akka barbaachisu namaaf himti. Mee ibsa suuratu An-Naaziâ€™aata haa jalqabnu:

﴿وَٱلنَّٰزِعَٰتِ غَرۡقٗا ١ وَٱلنَّٰشِطَٰتِ نَشۡطٗا ٢ وَٱلسَّٰبِحَٰتِ سَبۡحٗا ٣
فَٱلسَّٰبِقَٰتِ سَبۡقٗا ٤ فَٱلۡمُدَبِّرَٰتِ أَمۡرٗا ٥﴾

â€œ(1)-[Malaaykota] humnaan butaniin, (2)-luqqistoota suuta luqqisaniin, (3)-daaktota daakaniin, (4)-dursitoota dursaniin, (5)-ajaja kanneen bakkaan gahaniin Nan kakadha!â€• Suuratu An-Naaziâ€™aat 79:1-5

â€œ[Malaaykota] humnaan butaniin, luqqistoota suuta luqqisaniinâ€•

Rabbiin azza wa jalla amaloota malaykoota namoota keessatti itti gaafatamummaa guddaa qabaniin kakate. Itti gaafatamummaan kunis, kaafironni yommuu duâ€™an nafsee isaanii humnaan keessaa butuu fi baasudha. **â€œ[Malaaykota] humnaan butaniin.â€•** Kana jechuun malaykoota nafsee kaafiraa humnaan butaniin Nan kakadha. Malaykoota irraa ramaddiin biraa immoo nafsee warra amananii (muâ€™mintoota) suutaa fi haala salphaan luqqisu ykn baasu. **â€œluqqistoota suuta luqqisaniinâ€•** Kana jechuun Malaykoota suuta fi haala salphaan nafsee muâ€™mintoota luqqisaniin ykn baasaniin Nan kakadha.

Garee malaykootaa nafsee kaafiraa baasaniin, â€œkanneen butan (naaziâ€™aat)â€• jechuun ibse. Garee malaykoota nafsee muâ€™mintoota baasan immoo, â€œluqqistoota (naashixaax)â€• jechuun ibse. Maqaan â€œnaaziâ€™aatâ€• jedhu jecha, â€œnazâ€™aâ€• jedhu irraa kan fudhatameedha. Hiika â€œNazâ€™aâ€• keessaa tokko, â€œwanta tokko butuu fi bakka isaatii buqqisuudha.â€• Maqaan â€œnaashixaaxâ€• jedhu immoo jecha â€œnashxâ€• jedhu irraa fudhatame. Hiika â€œNashxâ€• keessaa tokko, â€œwanta tokko suuta baasu fi luqqisuudha.â€•[1]

â€œ**daaktota daakaniin, dursitoota dursaniin, ajaja kanneen bakkaan gahaniin Nan kakadha!â€•** Rabbiin azza wa jalla garee malaykoota keessaa malaykoota qilleensa keessa daakaniin kakata. Itti

gaafatamummaa isaanii wanta Inni qindeessee fi murteesse hojii irra akka oolchanii fi bakkaan gahan taasise.

Maqaan, â€œSaabihaatâ€• jedhu, jecha â€œsabhâ€• jedhu irraa fudhatame. Sabh jechuun bishaan ykn qilleessa keessa â€œdaakuâ€• dha. Kanaafu, â€œ**daaktota daakaniinâ€•** jechuun malaykoota samii irraa buâ€™uu fi gara samii ol bahuuf qilleensa keessa daakaniin Nan kakadha.

â€œdursitoota dursaniinâ€• kana jechuun ajajoota Rabbii hojii irra oolchuuf malaaykota gara fuunduraatti dursanii fi ariitin deemaniin kakadha. Malaykoonni ajajoota Rabbii hojii irra oolchuuf namootaa fi jinnoota ni dursu. Ariitin wanta ajajaman ni hojjatu.

â€œ**ajaja kanneen bakkaan gahaniinâ€•** kana jechuun dhimma addunyaa ilaalchise malaykoota ajaja Rabbii isaanii bakkaan gahaniin kakadha.[2]

Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa gosoota malaykoota kanniinitiin kakachuun duâ€™aan booda kaafamu fi wanti Guyyaa Qiyaamaa adeemsifamu haqa akka taâ€™an mirkaneessa.

Itti aanse, wanta Guyyaa Qiyaamaa adeemsifamu hima:

﴿يَوۡمَ تَرۡجُفُ ٱلرَّاجِفَةُ ۝٦ تَتۡبَعُهَا ٱلرَّادِفَةُ ۝٧ قُلُوبٞ يَوۡمَئِذٖ وَاجِفَةٌ ۝٨
أَبۡصَٰرُهَا خَٰشِعَةٞ ۝٩ يَقُولُونَ أَءِنَّا لَمَرۡدُودُونَ فِي ٱلۡحَافِرَةِ ۝١٠ أَءِذَا كُنَّا
عِظَٰمٗا نَّخِرَةٗ ۝١١ قَالُواْ تِلۡكَ إِذٗا كَرَّةٌ خَاسِرَةٞ ۝١٢ فَإِنَّمَا هِيَ زَجۡرَةٞ وَٰحِدَةٞ ۝١٣
فَإِذَا هُم بِٱلسَّاهِرَةِ ۝١٤﴾

â€œ(6)-**Guyyaa sochootun sochootu,(7)â€“ Itti aantun ni hordofti. (8)-Guyyaa san qalbiiwwan [sodaan] hollatu. (9)-Ijji isaanii salphattuudha. (10)-Ni jedhu, â€œSila nuti haala duraanitti ni deebifamnaa? (11)-Sila erga lafee bututte taanee moo? (12)-Yoo akkas taâ€™e suni deebii hoongoti (kasaaraati).â€• Jedhu. (13)-Ishiin iyyansa takka qofa. (14)-Yeroma san isaan gubbaa dachii irratti taâ€™u.â€•** Suuratu An-Naaziâ€™aat 79:6-14

â€œ**Guyyaa sochootun sochootu.â€•** (**á‰°áˆáŒˆá•áŒ‹á•Šá‹á‰± (áˆ•á‹µáˆ) á‰ áˆ•á‰µáˆáŒˆá• ˆáŒˆá•á‰ á‰µ á‰€áŠ•á•¤**)
Akka lugaatti rajf jechuun sochii cimaa, hurguffii fi jeequmsa cimaadha. Rajafatil ardu jechuun dachiin sochii cimaa sochoote.

Kanaafu, Raajifatu jechuun sababa sagalee cimaatiin sochootu fi hurgufamtu tan taatedha. â€œ**Guyyaa sochootun sochootu**â€• jechuun guyyaa dachiin sababa afuuffi xurunbaa tokkoffaatin sochii cimaa

sochootu fi jeeqamtuudha.

Ammas sababa sagalee cimaatin dachiin waan sochootuf,â€• Raajifatuâ€• â€“ afuuffi jalqabaa xurunbaadhaan afuufamu jedhamee jira. Guyyaa Qiyaamaa xurunbaan siâ€™a lama afuuffama. Siâ€™a tokkoffaaf yommuu afuufamu, addunyaan guutuun ni baddi, dachii fi gaarreen sochii cimaa ni sochoâ€™u, lubbu-qabeenyin hundi ni dhumu. Yeroo murtaaâ€™en booda afuuffin xurunbaa lamattaa itti aana. Kanaafi ni jedha, â€œ**Itti aantun ni hordofti**â€• Kana jechuun afuuffi xurunbaa tokkoffaa booda afuuffin xurunbaa lammataa itti aane dhufa. Afuuffi xurunbaa lammataa kana keessatti uumamtoonni duâ€™an hundi qorannoo fi murtiif ni kaafamu. Afuuffin jalqabaa uumamtoota fixuudha, kan lammataa immoo kaasu ykn jiraachisuudha.[3] Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa afuuffi lamaan kana ilaalchise ni jedha:

وَنُفِخَ فِي ٱلصُّورِ فَصَعِقَ مَن فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَن فِي ٱلۡأَرۡضِ إِلَّا مَن
شَآءَ ٱللَّهُۖ ثُمَّ نُفِخَ فِيهِ أُخۡرَىٰ فَإِذَا هُمۡ قِيَامٞ يَنظُرُونَ ٦٨

â€œ**Xurumbaan ni afuufama. Warrii samiiwwan keessaatii fi warri dachii keessa jiran hunduu ni dhumu, nama Rabbiin fedhe malee. Ergasii yeroo lammataas ni afuufama, yeroma san isaan dhaabbatanii kan ilaalan taâ€™u.**â€• (Suuratu az-Zumar 39:68)

â€œyeroma san isaan dhaabbatanii kan ilaalan taâ€™u.â€• kana jechuun afuuffin lammataa akkuma afuufameen qabrii isaanii keessaa kaâ€™anii dirree wal-qixxaaâ€™a irra dhaabbachuun wanta Rabbiin isaanitti hojjatu ilaalu.

â€œ**Guyyaa san qalbiiwwan [sodaan] hollatu. Ijji isaanii salphattuudha.â€•** Kana jechuun yommuu afuuffin lamaan afuufamanii lubbu-qabeenyin kaafamuun haala iddoo walitti qabamaa ilaalan, qalbiin namoota kafaranii fi badii gurguddaa hojjatanii sodaa, rifannaa fi jeequmsa cimaan guuttamti. Ciminna Guyyaa sanii fi adabbii itti deemaa jiran yommuu argan, qalbiin isaanii sodaa cimaa irraa kan kaâ€™e garmalee ariitin dhikkisti. Dhiphinnaa fi jeequmsaan guuttamti.

Guyyaa san ijji namoota kanniinii salphinnaa fi sodaa isaanii irraa kan kaâ€™e gara lafaa ilaalti. Sodaan qalbii isaanii waan guutuuf, naasun waan isaan dhamaasef, gaabbin waan isaan haguugeef ijji isaanii salphattuu taati.[4]

Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa itti aanse haala namoota addunyaa keessatti duâ€™aan booda kaafamu kijibsiisan dubbachuutti darba: **Ni jedhu, â€œSila nuti haala duraanitti ni deebifamnaa? Sila erga lafee bututte taanee moo?â€•** Kana jechuun kaafironni duâ€™aan booda ni kaafamtu yommuu jedhaman, â€œErga duunee booda gara jireenyaatti ni deebinaa? Duunee lafee bututte erga taanee boodaa gara jireenyaa ni deebinaa??! Oduun kuni fagoodha. Hin dhugoomsinu.â€• Jedhu. Gaafin isaan gaafatan kuni dhugaa beeku fi dhugoomsuf osoo hin taâ€™in kijibsiisuu fi itti qoosufi.

â€œDuâ€™aan booda kaafamuun hin jiruâ€• jechuun yommuu kijibsiisan, ragaa qabatamaa sammuun fudhattu ittiin morman hin qaban. Garuu ragaaleen Rabbii qabatamaa taâ€™an hidda sammuu fi wiirtuu yaadaa isaanii keessatti aangoo haqaatiin kan lixuudha. Garaa haadha keessatti uumamuun dura dhabama turan. Ergasii Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa isaan argamsiise. Kanaafu, akkuma jalqaba isaan uume, erga duâ€™anii lafeen isaanii bututtee biyyee dachiitiin walitti makamtee boodas isaan deebisuu irratti Dandaâ€™aadha.

Kutaalee qaamaa xixxiqoo hunda dachii keessa badan tokkoon tokkoon qaamatti deebisee qaama guutuu ijaarun akka ulaagaatti hin kaaâ€™amu. Kana irra, qaama isaanii irraa haftee hin banne â€œ**Ajbu az-zanabi (lafee eegee)â€•** jedhamtu gahaadha. Lafee xiqqoo tana irraa qaama guutuu ijaara. Akkasumas, wanta isaan irra turan ilaalchise beekumsi Rabbii gahaadha. Lafeen isaanii tokkoon tokkoon eessa akka jirtu sirritti beeka. Kanaafu, â€œtaâ€™aaâ€• yoo isaaniin jedhe, akkuma yeroo jalqabaa isaan uumee taâ€™u.[5]

â€œYoo akkas taâ€™e suni deebii hoongoti (kasaaraati).â€• Jedhu. kana jechuun duâ€™aan booda kaafamuun yoo deebinee, kasaaraa guddaa kasaarra. Kan akkana jedhaniif, azaaba (adabbii) Aakhiraatin waan akeekachiifamaniifi. Gahuumsi namaa ibidda taâ€™uu caalaa kasaaraan guddaan hin jiru. Ergasii Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa duâ€™aan booda kaafamuun iyyansa takka qofan akka taâ€™u ni beeksise:

â€œIshiin iyyansa takka qofa. Yeroma san isaan gubbaa dachii irratti taâ€™u.â€• Duâ€™aan booda kaasuu fi deebisuun homattu hin hajamuu iyyansa takkatti xurunbaan afuufamu malee. Rabbiin akka kaafaman ajaja yoo dabarse, isaan yoosu kaafamuun gubbaa dachii irratti mulâ€™atu. Malaykaan Israafil afuufama kaâ€™uumsaa xurunbaan yommuu afuufu, namoonni jalqaba irraa kaasee hanga dhumaa jiran kaafamuun dirree balâ€™aa wal qixxaaâ€™a taâ€™ee irratti walitti qabamu. Sagaleen xurunbaa keessaa bahuu kuni sagalee ykn iyyansa cimaadha. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa ni jedha:

وَنُفِخَ فِي ٱلصُّورِ فَإِذَا هُم مِّنَ ٱلۡأَجۡدَاثِ إِلَىٰ رَبِّهِمۡ يَنسِلُونَ ٥١

â€œ**Xurumbaan ni afuuffama, yoosu isaan awwaalcha keessaa gara Gooftaa isaanii ariitiin bahu.**â€•(suuratu Yaasin 36:51)

﴿يَوۡمَ يَسۡمَعُونَ ٱلصَّيۡحَةَ بِٱلۡحَقِّۚ ذَٰلِكَ يَوۡمُ ٱلۡخُرُوجِ ٤٢ إِنَّا نَحۡنُ نُحۡيِۦ
وَنُمِيتُ وَإِلَيۡنَا ٱلۡمَصِيرُ ٤٣ يَوۡمَ تَشَقَّقُ ٱلۡأَرۡضُ عَنۡهُمۡ سِرَاعٗاۚ ذَٰلِكَ
حَشۡرٌ عَلَيۡنَا يَسِيرٞ ٤٤﴾

â€œ(42)-**Guyyaa dhugaan iyyansa dhagahan, suni Guyyaa [qabrii keessaa] bahiinsaati.** (43)-**Dhugumatti Nuti ni jiraachisna, ni ajjeesna, deebiin dhumaa garuma Keenya.** (44)-**Guyyaa dachiin isaan irraa babbaqaqxu, ariitidhaan [ishii keessaa ol yaaâ€™u]. Suni walitti qabuu Nurratti salphaa taâ€™eedha.â€•** Suuratu Qaaf 50:42-44

Guyyaa san namoonni hundu dhugaadhaan iyyansa ni dhagahu. Akkuma namni rafee hirriba keessaa dammaqu, isaaniis iyyansa kana dhagahuun ni jiraatu. Ergasii qabrii keessaa ol yaaâ€™u.

â€œDhugumatti Nuti ni jiraachisna, ni ajjeesna, deebiin dhumaa garuma Keenya.â€• Aayata tana keessaa maq-dhaala guddinna agarsiisu fayyadamuun mirkaneessu fi jabeessuu cimaa waliin buâ€™uuraalee (Ø¹Ù†ØµØ±ÙŠÙ†) iimaanaa lama yaadachiisa:

Ø§Ù„Ø¹Ù•Ù†Ù'ØµÙ•Ø±Ù• (Buâ€™uura) 1ffaa: Kan jiraachisuu fi ajjeessu Rabbiin qofa, kana keessatti Isa waliin kan hirmaatu hin jiru. Jalqaba kan jiraachisee ergasii ajjeese, jireenya biraatiif qorannoo fi hojii dabarseef namni murtii akka argatuuf lamuu deebisuun nama hin ajaaâ€™ibsiisu. (Namni garaa haadhaa keessatti ruuhin itti afuufamuun dura duâ€™aa ture. Garaa haadhaa keessatti qaama isaa uumuu fi ruuhi itti afuufuun kan jiraachisu Rabbiin qofa. Ammas, yeroo duâ€™aa kan ruuhi tana keessaa baasu Isuma. Ammas, garaa dachii keessatti qaama lamuu uumuun ruuhi Kan itti deebisee kaasu Rabbuma. Kanaafu, duâ€™aan booda kaafamu ilaalchise wanti akka ajaaâ€™ibaa fi ulfaatatti ilaalan hin jiru. Duâ€™aan booda kaafamuun haqa sammuun fudhattuudha.)

Ø§Ù„Ø¹Ù•Ù†Ù'ØµÙ•Ø±Ù• (Buâ€™uura) 2ffaa- jireenya addunyaa keessatti erga qoramanii booda gahuumsi ykn deebiin dhumaa gara Rabbii oltaâ€™aati. Osoo fedhiin uumamtoota keessa hin seenin Guyyaa san deebiin dhumaa gara Rabbii qofa taâ€™a. Gara Rabbii deebiin kan jalqabamuu duâ€™aan imalli qormaataa erga xumuramee fi jireenyi barzakha duâ€™aa fi kaafama jidduu jiruu erga jalqabame irraayyi.[6] (Kanaafu, deebiin dhumaa gara Rabbii erga taâ€™e, yeroo fedhetti namoota kaasu dandaâ€™aa jechuudha. Eenyullee, â€œLakki ani lamuu gara jireenyaatti kaafamu hin barbaaduâ€• jechuu hin dandaâ€™u. Sababni isaas, inni fi dhimmi isaa guutuun harka Rabbii oltaâ€™aa waan jiruuf, Guyyaa Qiyaamaa dirqamaan isa kaasun qorannoo fi murtii irratti dabarsa.)

â€œGuyyaa dachiin isaan irraa babbaqaqxu, ariitidhaan [ishii keessaa ol yaaâ€™u]. Suni walitti qabuu Nurratti laafaa taâ€™eedha.â€• Aayah tana keessatti wanta Guyyaa Qiyaamaa adeemsifamu sadiitu jira:

1ffaa-Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa samii irraa rooba roobsun qaamni ilmaan namaa guutuun bishaan roobaa kanaan qabrii isaanii keessatti akka margu taasisa. Erga qaamni isaanii guutuu taâ€™ee booda Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa Israafil xurunbaa akka afuufu ni ajaja. Afuuffi kanaan ruuhiin namoota hundaa qaama isaaniitti deebiti. San booda dachiin isaan irraa babbaqaqxi (dhodhooti).[7]
2ffaa-Osoo homaa hin turin dachii keessaa ariitiin ol yaaâ€™u.
3ffaa-Erga dachii keessaa ol yaaâ€™ani fi kaafamanii booda walitti qabamu. Isaan qorachuuf, murtii dabarsuu fi jazaa isaaniif kafaluuf, Rabbiin azza wa jalla dirree wal-qixxaaâ€™a irratti walitti isaan sassaaba. Bakkaa fi yeroo fedhanitti haa duâ€™an namoota jalqaba irraa kaase hanga dhumaa jiran kaasuun bakka tokkotti walitti qabuun Rabbii oltaâ€™aa irratti salphaadha. Kanaafi maq-dhaala guddinna agarsiisu fayyadamuun ni jedha, â€œ**Suni walitti qabuu Nurratti laafaa taâ€™eedha.â€•**

[1] Maâ€™aariju tafakkuri-15/45, Tafsiiru Qurxubii-22/40[2] Maddoota olii, Tafsiiru muyassar-fuula 583[3] Maâ€™aariju tafakkuri-15/48-49, Tafsiiru Muyassar-583, Tafsiiru xabarii-24/66[4] Maâ€™aariju tafakkuri-15/49, tafsiiru Saâ€™dii-1072[5] Maâ€™aariju tafakkuri-15/50[6] Maâ€™aariju tafakkuri-3/135-136[7] Gabaabbinnan tafsiiru ibn Kasiir-7/24

Date Created
December 21, 2019
Author
admin